

БИЛТЕН

ПОЉОПРИВРЕДНЕ СТРУЧНЕ СЛУЖБЕ "ПИРОТ"

Билтен уређује Љубиша Ђорђевић, дипл.инг. тел/факс: 321-711, 321-843, 333-120, E-mail: piza@nadlanu.com
Број 83, Година IX, Март 2010.године

Нега крива у периоду лактације

Од почетка лактације па надаље, знатно се повећава дневна производња млека и зато млечно грло захтева одговарајуће количине телесних резерви. Краве максимално производе млеко између 30 и 50 дана по телењу, а максималан унос хране је нешто касније, између 60 и 90 дана након телења. То упућује на закључак да краве у овом периоду производе млеко делом на рачун телесних резерви. То је период тзв. негативног енергетског биланса у исхрани. Зато је потребно високо производним грлима давати добро избалансиране оброке са високим садржајем енергије како би се што боље задовољиле њихове потребе у хранљивим материјама и како би се постигло добро здравље као и добра плодност животиња.

Обнављање телесних резерви

Негде на око три месеца после телења унос суве материје је довољан да задовољи потребе крива у хранљивим материјама узимајући у обзир производњу млека у том периоду. Од 90-ог дана па надаље, производња млека постепено опада, али унос суве материје остаје на релативно високом нивоу. Негативни енергетски биланс са почетка лактације је превазиђен па се изгубљене телесне резерве са почетка лактације надокнађују, односно крива обнавља телесну кондицију. Производњу млека у том периоду треба држати по могућству на што вишем нивоу. С друге стране треба бити ипак опрезан да се превисоком дозом енергије у оброку краве не угоје. О овоме посебно треба водити рачуна како се ближи крај лактације. Најповољнији период за накупљање телесних резерви, које ће крива користити у производњи млека на почетку наредне лактације, јесте шести и седми месец стеоности. У овом периоду производња млека опада а пораст телета које крива носи још није тако интензиван као у осмом и деветом месецу стеоности. Зато се хранљиве материје најповољније користе за стварање телесних резерви.

Потхрањеност у време телења

Краве које су превише мршаве у време телења, још више губе телесне резерве а крајњи резултат је мања производња млека. Ако је просечна телесна кондиција крива у раној лактацији прениска, требало би проверити оброк, јер ниво енергије у оброку може бити пренизак да би краве задовољиле своје потребе у хранљивим материјама. Краве премршаве 200-ог дана лактације треба снабдевати са хранивима богатим енергијом тј. треба им давати додатне количине концентрата и квалитетних кабастих хранива како би им се поправила телесна кондиција. Правило је у исхрани крива, са становишта телесне кондиције, да кондицију треба „средити“ до уласка у засушење. Током периода засушења, телесна кондиција крива не би смела да се битно мења. Ако је направљен пропуст раније, период засушења се још може искористити али само за мању корекцију кондиције.

САДРЖАЈ:

Страна 1

Аутор: Николић Зоран, дипл.инг.

Нега крава у периоду лактације

- Обнављање телесних резерви
- Потхрањеност у време телења

Страна 2

Аутор: Николић Зоран, дипл.инг.

- Гојазне краве у време телења

Аутор: Видановић Срђан, дипл.инг.

Од прихрањивања зависиће принос и квалитет

Страна 3

Аутор: Панајотовић Зоран, дипл.инг.

Заштита расада

Страна 4

Аутор: Љубиша Ђорђевић, дипл.инг.

Утицај корова на штеточине

Гојазне краве у време телења

Треба знати да угојена крава не значи и правилно храњена крава. Код угојених крава чешће долази до тешкоћа приликом телења а касније до заостајања постелице и разних метаболичких поремећаја. Ако су краве угојене у првом периоду лактације, оне обично достижу максимум у производњи млека, а ако су угојене у другом периоду лактације, треба им подесити оброке зато што кондиција крава у време телења мора бити на одговарајућем нивоу. Како смо већ раније нагласили, промена телесне кондиције у периоду засушења није препоручљива, па је зато потребно у другом делу лактације угојене краве хранити са мањим количинама концентрата или их потпуно искључити, а такође им треба давати и кабаста хранива са нижим садржајем енергије.

За већа стада је препоручљиво направити производне групе како би им се давала оптимална количина хране према потребама.

Од прихрањивања зависиће принос и квалитет зрна

У случају да могућности за прихрањивање у пуној мери не постоје, већ се препоручена доза свесно смањи за 15-25%, квалитет, тј. садржај протеина ће пасти за 1-2% , а принос за око 10 %. Смањење дозе азота у прихрани за 50 % од препоручене смањиће квалитет али и принос за трећину.

Произвођачи знају да је прихрањивање најважнија агротехничка мера у пролећном делу вегетације. До почетка фазе влатања, тј. пораста у стабло, која ће наступити крајем марта, пшеница и друга стрна жита формирају капацитет за принос. Концентрација хранљивих елемената у биљкама највећа је током бокорења, па је веома важно да се у зони кореновог система (0-60 цм) налази довољно лакоприступачног азота, фосфора и калијума. Хранива у дубљим слојевима ће бити коришћена у каснијем току вегетације, тако да ће азот са дубине 60-90 цм биљка користити после фазе класања (мај). Док се фосфор и калијум уносе у јесен пре сетве, азот се даје у два дела: основна доза која се даје такође у јесен и прихрањивање у старту пролећног дела вегетације. Систем ђубрења је прилагођен условима климе и земљишта.

Прихрањивање 2010. је значајније него у обичним, просечним годинама јер јесенас није дата основна доза НПК-а, у пуној мери. Такође усеви су веома развијени, нарочито раније и гушће засејани. Раније је већ константовано да је скоро 80 % стрних жита засејано до 5. новембра. Усеви засејани до 15. октобра су у фази интензивног бокорења са развијена три-четири бочна изданка. Овакви усеви су усвојили преко 50 кг азота по хектару, док касније засејани усеви су мање избокорили и сходно томе до сада су усвојили мање хранива (15-50 кг/ха).

Приликом давања препорука мора се узети у обзир и азот усвојен у јесен. Оптимално развијени усеви ове године су они који су ушли у зиму са један-два бочна изданка, са четири развијена листа поника. Овакви усеви могу остварити врхунске приносе уколико прихрањивање и друге мере неге буду

примењене, а да су температура и падавине блиске средњим вредностима, без екстрема. Оптимална развијеност усева пшенице подразумева 450 биљака по квадратном метру (Победа, Песма, Љиљана), до 550 биљака по квадратном метру (Ренесанса, Рапсодија, Арија и др.). Све преко тога је сувишно и представља опасност од полегања, трошења воде и хране и слабију отпорност према биотичким или абиотичким стресовима.

Просечан садржај приступачног $\text{NO}_3\text{-N}$, у земљишту је после кукуруза као предусева стрним житима око 75 килограма по хектару. То значи да ће у просеку за пшеницу требати око 90 кг азота из ђубрива за сваки хектар. За озими јечам ће бити потребно 60 кг а за тритикале 80 килограма по хектару. Сваке године је изражена велика варијабилност лакоприступачног азота на нашем подручју а разлози за то су природна плодност земљишта, временске прилике, предусев, локалитет као и количина азота примењеног у јесен.

Орјентациона доза азотних ђубрива би била у овој години за пшеницу и тритикале: 200 кг/ха УРЕА 46% , крајем фебруара 150 кг/ха у првом наврату и корективно крајем марта 50 кг/ха. АН 34% , 180 кг/ха крајем фебруара- почетак марта и корективно 90 кг/ха крајем марта. КАН 27%, почетком марта 220 кг/ха и крајем марта 110 кг/ха. За јечам доза ђубрива је за трећину мања у односу на пшеницу.

Пун ефекат прихрањивања постиже се:

- Ако пшеница не гладује у фази бокорења
- Ако азот буде у зони корена бар 10 дана пре кретања вегетације
- Ако у року од седам дана од прихрањивања падне бар 10 л кише по квадратном метру

Заштита расада

Расад повртарских биљака неопходно је заштитити од проузроковача болести које се редовно јављају и причињавају значајне штете. По свом економском значају најштетнија болест је “топљење” или полегање расада које најчешће проузрукују паразитне гљивице из родова **Phythium spp.**, **Phytophora spp.**, **Rhizoctonia solani**, које се налазе у површинском слоју земљишта и интензивно се развијају у влажним условима земљишта.

Заражени супстрат и заражено семе су основни извори инфекције.

Повишена влажност ваздуха и супстрата, облачно и прохладно време, као и превише густ склоп биљака повољно делују на развој и ширење овог паразита. Оболеле биљке полегну, јер под дејством паразита долази до пропадања приземног дела стабла које постаје мрко, омекша и трули па биљке вену. Паразит спречава проток воде и хранљивих материја у надземне делове биљака.

У повољним условима долази до брзог пропадања и изумирања (“топљења”) расада. Пошто је расад густог склопа, паразит се брзо шири са једне на другу биљку. Болест се концентрично преноси на здраве биљке и услед тога се у леји појављују “гола”, ћелава места. У случају јаке заразе земљишта расад пропада на читавој површини леје.

Сетву треба обавити у стерилном супстрату чија рН вредност треба да буде нижа да не би дошло до полегања расада. Полегање расада као најчешћи проблем у расадничарској производњи се јавља при рН 7,5. Учесталим заливањем рН вредност се повећава. Ако се примети повећање додати кашику сирћета на 4 литра воде за заливање. Честа је

грешка прекомерно заливање. Осим што изазива развој плитког кореновог система због којег ће биљка стално патити и лоше експлоатисати воду, често и прекомерно заливање доводи до појаве полегања расада.

Као превентивне мере сузбијања се препоручују дезинфекција супстрата и семена, проветравање објеката и умерено заливање, нарочито у време прохладних и тмурних дана. Запрашивање семена парадајза и паприке фунгицидима штити клицу у најосетљивијем периоду ницања. Запрашује се пред сетву методом предозирања. Најчешће се користе препарати на бази Тiгама. Дезинфекцијом земљишта воденом паром и фумигантима се сузбијају изазивачи полегања расада, неке штеточине и семе корова, док контактни фунгициди делују само на паразите, изазиваче болести.

Прво заливање фунгицидима треба обавити одмах после сетве. У ту сврху могу се користити препарати **Previcur 607 SL** (у концентрацији 0,25%) и **Previcur Energy** (0,15%). Раствором ових средстава заливају се биљке и земљиште око биљака. На тај начин уништавамо гљивице које могу изазвати полегање и пропадање биљака. Друго заливање треба обавити када биљке имају 10-ак цм висине, или после пикирања, са истим средствима. При овом третирању може се додати **Confidor 200-SL ili Actara 25 WG**, за заштиту од инсеката. Треће заливање комбинацијом ових средстава обавља се приликом расађивања како би се корен добро натопио и заштитио. Овако припремљен расад лакше ће се укоренити и боље поднети стрес при изношењу на стално место.

Проблем у производњи расада могу правити бројне штеточине. Најчешће су то ровци, пужеви голаћи, жичњаци, мишеви и кртице. Лисне ваши наносе штете сисајући биљне сокове и преносећи вирусе. За сузбијање ових можемо употребити **Mospilan 0,03%**, **Confidor 0,1%**, **Actaru** и тд. Може се десити да расад нападне пужеви голаћи који праве оштећења грицкајући лисно ткиво. При масовној појави могу изазвати и голобрст. Како се појављују углавном ноћу по ободу леје и са доње стране листа веома их је тешко приметити. Најбољи доказ њихове појаве јесте изрешетано лишће расада у виду неправилних рупа величине 5-10мм. Посипање ивичних делова леја или међуредног простора пепелом од дрвета, гашеним или негашеним кречом, минералним ђубривима и другим средствима које пужевима одузима слуз и доводи до дехидрације. Од препарата применити **Пуџомор** - расипањем гранула око биљака, по ивицама леје или између редова, али не директно на биљке.

Утицај корова на штеточине

Многе врсте корова представљају домаћине за многе штеточине из разних животињских група (нематодe, прегљеве, пужеве, инсекте, сисаре), на којима се они хране, размножавају и са којих прелазе на гајене биљке. Корови су важна карика у динамици популације штеточина. Са становишта интегралне заштите гајених култура од штеточина и корова, сузбијање корова на пољима треба обављати где је то економски оправдано, где год је могуће хербициде примењивати у траке на окопавинама, на газдинствима ту и тамо остављати оазе корова на ивичним деловима разних поља и на рудералним теренима око парцела.

Уништавањем корова на целој површини поља под окопавинама (хербицидима...) индиректно се утиче на повећање степена напада скочибуба, гундеља и других полифагних штеточина подземних органа биљака, с обзиром да се њихове ларве тада концентришу на гајене биљке, јер су корови уништени. Више врста лепидоптера (совица) за полегање јаја траже закоровљене окопавине, те о томе, у годинама када се прогнозира њихова масовна појава, треба водити рачуна и благовремено уништити корове.

Привремено остављање корова између редова окопавина, појединих оаза корова на ивицама поља и на рудералним теренима (у току већег дела вегетације) доприноси ефикаснијој природној регулацији бројности штеточина на ораницама, с обзиром да се на спонтаним биљкама окупљају многобројни предатори и паразитоиди, природни непријатељи штеточина.